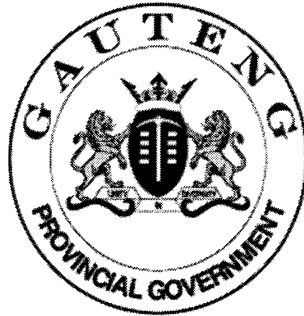

**SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
SENIORSERTIFIKAAT-EKSAMEN**

**OCTOBER / NOVEMBER
OKTOBER / NOVEMBER**

2004

**SESO THO PUO YA LAPENG
BOEMO BO PHAHAMENG**

Pampiri ya Boraro

HG

111-1/3

7 pages

SESO THO FIRST LANG HG: Paper 3

111 1 3

HG

**COPYRIGHT RESERVED / KOPIEREG VOORBEHOU
APPROVED BY UMALUSI / GOEDGEKEUR DEUR UMALUSI**

LEFAPHA LA THUTO LA GAUTENG

HLAHLobo YA MAKGAOLAKGANG

**SESOTHO PUO YA LAPENG
BOEMO BO PHAHAMENG
(Pampiri ya Boraro)**

NAKO: Dihora tse 2½

MATSHWAO: 120

DITAELO:

- Pampiri ena e na le dikarolo tse 3 e leng **A, B** le **C**.
  - Karolo e nngwe le e nngwe e na le ditaello tsa yona, mme mohlalobuwa o kotjwa ho badisisa taelo tseo ka kelohloko.
  - Ho Karolo C, kgetha buka e le nngwe mme o arabe potso e le **NNGWE** feela
  - Nomora mosebetsi ka nepo
  - Ngola ka makgethe mme o sebedise mongolo o bonahalang
-

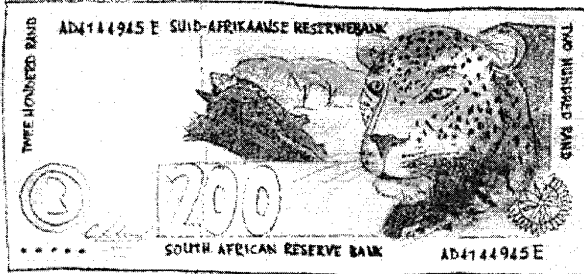
**KAROLO YA A
MEQOQO**

POTSO 1

Kgetha sehlooho se le seng kapa setshwantsho ho tseo o di filweng, o ngole moqoqo o ka bang bolelele ba maqephe a mabedi. Ela hloko: ha o kgetha setshwantsho o se fe sehlooho.

- 1.1 Na dintlafatso thutong di fana ka tiisetso ya phumano ya mosebetsi? Tebisa maikutlo o fana ka mehlala hodima sehlooho sena.
- 1.2 Afrika Borwa ke naha ya meraba e fapaneng. Na mmusong ona o motjha maemo a kgothalletsa phedisano? A ko hlakise ntlha ena.
- 1.3 Botlokotsebe bo tla fella kae? Ana ke mantswe a phofu e ke keng ya lebala letsatsi leo le mahlonoko. Ipehe maamong a phofu o hlalose tsa mohlamonene!
- 1.4 Re ikgalala keng re le batho! Ke nnete hore batho ba a ikgalala! A ko phehe kgang ka sehlooho sena!
- 1.5 Kgodiso ya ngwana ke lehloohonolo feela. Pheta o nnetefatsa ntlha ena.

1.6

MATSHWAO A KAROLO YA A: [40]

**KAROLO YA B
DITEMA**

POTSO 2

Kgetha lengolo le le LENG feela, bolele ba lona e be leqephe le le leng feela ha ho balellwa aterese, mmele le qetelo.

- 2.1 Ngolla lekgotla la tsamaiso ya motse lengolo o lebohe ka moo ba ileng ba sekehela kopo ya hao tsebe ka teng.

KAPA

- 2.2 Ngolla motswalle wa hao lengolo o mo thoholetse ka katleho a ya hae dihlahlobong.

(20)

POTSO 3

Kgetha tema e le nngwe feela ho tse latelang, mme bolelele e be leqephe le le LENG feela.

- 3.1 Letsatsi la hao le ne le tletse dimakatso feela! Ngola **tayaring** (diary) ya hao diketsahalo tsa tsatsi leo.

KAPA

- 3.2 Ngola **metso** ya kopano e neng e tshwerwe mabapi le boitshwaro ba e mong wa barutwanammoho.

KAPA

- 3.3 Ngola tsa **bophelo ba hao** (obitjhuari) tseo o batlang ho re di balwe mohla lepato la hao.

(20)

POTSO 4

Boela o kgethe e le NNGWE feela ho tse latelang, mme **bolelele e be** ho ya ka mofuta wa sengolwa.

- 4.1 **Bapatsa** thepa e theotsweng lebenkeleng le itseng, mme o hlahise dintlha tse tla hohela bareki. (10)

KAPA

- 4.2 Ngola **boitsebiso (cv)** eo o tla e romela le kopo ya mosebetsi. Hlokomela o ngole feela ka tse latelang:

- ❖ ka **bowena**
- ❖ ka **boiphihlelo thutong**
- ❖ ka **boitemohelo mosebetsing**. (10)

MATSHWAO A KAROLO YA B: [50]

KAROLO C

DITSHOMO LE TSA SETSO

Karolong ena araba potso 5 kapa potso 6

POTSO 5

Bokgeleke ba Basotho – R.M. Moeketsi

- 5.1 Bala diqotso o nto araba dipotso

Qotso A

Tshomo ke mofuta wa ditaba o tshwanang haholo le pale. Ditaba tsa teng di atisa ho ba tsa nnete, tse etsahetseng kgalekgale setjhabeng seo di qoqwang ho sona, mme ba di phetang ba a di kgolwa. Ke ditaba tse mabapi le bodumedi, boloi, bongaka, jwalojwalo. Tse ding ke mehlolo, ha tse ding di hlalosa tshimoloho ya lefatshe, bophelo, kapa lefu; mme tse ding tsona di bontsha matla a bomodimo. Ditaba tsa tshomo di lebisitswe haholo baneng ka baka la dithuto tse fumanwang ho tsona. Mona bana ba rutwa boitshwaro bo botle boo setjhaba se bo lebelletseng ho bona hore ba tle ba hole e le batho ba sebele ba tla tswela setjhaba sa bona molemo. Ba rutwa ho hlompha batswadi, batho bohle ba baholo, esita le bona ba banyenyane. Ba rutwa ho ya ka molao, ho nyatsa bobele bo kang ho bolaya, ho utswa, ho honohela tsa ba bang, ho ba meharo le ho ikghomosa. Ba lemoswa ka moo ba ka tshwanang ba hlahelwa ke tsietsi tsa mahlomola ka teng ha ba sa ye ka molao. Ba ithuta ho mamela ka hloko le ka kutlwisiso; mme ka tsela eo ba kgona ho pheta ditaba hantle ka tatelano ebile ba se na dihlong.

- 5.1.1 Tshomo ke mofuta wa ditaba o tshwanang haholo le pale. Ngola melemo e meraro ya ditshomo. (3)

- 5.1.2 Fana ka mofuta e MENE ya ditshomo (4)

- 5.1.3 Hlahisa mefuta ya dibapadi tse THARO tsa sehlooho ditshomong (3)

Qotso B

Dithoko, ha mmoho le ditshomo, ke yona mekgwa ya pele ya ho bolela ditaba tsa bophelo le bosetjhaba ba Basotho. Le ha ho le jwalo, mekgwa ena e fapane haholo. Ho roka ke ho reneketsa kapa ho rorisa motho kapa phoofolo, kapa ntho, kapa ketsahalo e hapileng seroki maikutlo. Ka nako tse ding seroki se sebedisa thoko ho leboha. Dithoko tse ding ke tsa ho soma le ho nyefola se sa rateheng setjhabeng. Ke ka baka leo dithoko di atisang ho ba boiqapelo ba nako le motsotso, ho ya ka moo seroki se susumetsehlang ka teng.

- 5.1.4 Fana ka mefuta e MEHLANO ya dithoko tsa bohoholo. (5)

- 5.1.5 Phapang ke efe pakeng tsa dithoko le difela? (2)

- 5.1.6 Qotso e latelang e tswa mofuteng ofe wa dithoko?

Ngwana Mmamokgatjhane, Thesele,
Thesele pharu e telelelele (2)

- 5.1.7 Kodiyamalla e ne a binwa ha ho le jwang? (1)

Meketeng ya Basotho ho ithabiswa ka metjeko, dipapadi le dipina tse tsamaelanang. Boithabiso bo boholo ba banna ba sa leng batjha mme ba le matla ha mmoho le bahlankana, e ne e le mohobelo.

- 5.1.8 Bolela dikarolo tse nne tsa papadi ya mohobelo. (4)

- 5.1.9 Thuto ke ntho ya bohlokwa ho bahoholo ba rona, mme ba ne ba e fana ka ditsela tsa mefutafuta. Maele le maelana ke e nngwe ya ditsela tseo ba neng ba rutwa tsa bophelo ka yona.

(a) Bolela matshwao a **mararo** a kgethollang maele mefuteng e meng ya dipolelo. (3)

(b) Bolela matshwao a **mararo** a qollang maelana mefuteng e meng ya dipolelo. (3)

[30]

KAPA

- 5.2 A ko re qaqa ka dithoko tse latelang o ntsha feela dintlha tsa bohlokwa.

- 5.2.1 Dithoko tsa ditaola (20)

- 5.2.2 Kodiyamalla (10)

[30]

KAPA

**POTSO 6
MEQOQO**

Pelong ya ka – S.M. Mofokeng

6.1 Bala qotso e latelang o nto araba dipotso tse botsitsweng

Ha re utlwane, ngwaneso. Ha ke re ke ne ke rapela ka hlahlobong ha se hore ke ne ke kopa hore ke tsebiswe tseo ke sa ithutang tsona. Tjhee, tseo ke sa di tsebeng e ne e le phoso ya ka, hobane ke sa sebedisa mpho eo ke filweng ke mmopi e leng boko ba ka, le sona sebaka sa ho ba sekolong. Tjhee, ke ne ke e kopa matla a ho hlola letswalo le ka ho nna, matla a ho tseba ho sebedisa tsohle tseo ke ithutileng tsona. Ke ne ke kopa ho Modimo o mpe o mphe matla a ho kwala sekgeo sa bofokodi se hlahileng moyeng wa ka. Mme ke nnete e ne e ye ere ha ke qeta ke utliwe kgotso e kgutlela ka pelong ya ka, ho thothomela ho fela, ke boela ke nahana hape jwalo ka mehla. Mme hoo ke ntho e kgolo hlahlobong. Ba bangata hakaakang ba feilang hobane ba tshohile, ba thothomela, ba sa nahane jwalo ka mehla mme ba lebala tseo ba di tsebang jwalo ka mabitso a bona tseo ba di hopolang feela ha motho a etswa tlong ya hlahlobo?

- 6.1.1 Sehlooho sa moqoqo oo ke sefe? (2)
- 6.1.2 Ke dintho dife tseo morutwana ya ithutileng hantle pele ho hlahlobo tseo a di rapellang? (4)
- 6.1.3 Ba rapelang ka hlahlobong ba mefuta e mmedi. E bolele. (4)
- 6.1.4 Barutwana ba bang ba feila ba ntse ba badile. Hobaneng? (2)
- 6.1.5 Ke mokgabiso wa puo ofe o sebedisitsweng mona .... hlahlobo ke ntwana ya nnetennete. (2)
- 6.1.6 Barutwana ha ba tsieditswe ke hlahlobo ba ye ba hopole ho etsa eng? (2)
- 6.1.7 Keletso eo sengodi se e nehang baithuti ba tla ngola hlahlobo ke efe? Bolela dintlha tse PEDI. (4)
- 6.1.8 Moqoqo oo ke wa mofuta ofe? (2)
- 6.1.9 Ho ya ka sengodi sa moqoqo oo sera se seholo sa motho hlahlobong ke sefe / eng? (2)

- 6.1.10 Qetellong ya moqoqo ona ka kakaretso sengodi se bua ka hlahlobo e kgolo ho feta tsohle. Ke efe mme e qala neng e fela neng? (2)
- 6.1.11 Ho latela diphetoho tsa thuto naheng ena ya Afrika Borwa, hlahlobo ya makgaolakgang ke efe? (2)
- 6.1.12 Maikutlo a hao ke afe mabapi le hlahlobo ya makgaolakgang? (2)
- [30]**

KAPA

- 6.2 “Ha ke na nako”! Polelo ena e sebediswa e le ka nnete, haholoholo metseng e meholo, hoo o ka bang wa bona hore ka nnete ka nako e nngwe re e sebedisetsa ho kwahela mashano a rona kapa ho kwahela moo re sa batleng ho bua nnete hobane re tseba hore e tla hlaba.

Qoqa o itshetlehile hodima moqoqo ona NAKO ka mantswa a 450 – 550. **[30]**

MATSHWAO A KAROLO YA C: [30]

MATSHWAO KAOFELA: 120